

ARTES POPULARES

8

TÜSKÉS GÁBOR:

Kéziratos és nyomtatott mirákulum-szövegek

Az összehasonlító irodalom történet, a folklór és a történeti néprajz egyik gazdag forráscsoportját a bucsujáróhelyek kegyképeihez, ereklyéihez kapcsolódó mirákulum szövegek alkotják. A témának Európaszerte jelentős irodalma van, a magyar kutatás azonban nem rendelkezik ehhez mérhető anyagfeltárással. A mirákulumirodalom rendkívül sokrétű társadalomtörténeti forrásanyagot tartalmaz, ezért kívánatos volna, hogy minél előbb hozzáférhető legyen a különböző kutatásoknak.

Míg a kéziratos mirákulum-jegyzőkönyvek gyakran nélkülözik az irodalmi igényű megformálást, a nyilvánosság érdeklődésére is számot tartó nyomtatott szövegeket rendszerint a logikus szerkesztés, a tudatos nyelvi megformálás jellemzi. A műfaj felvirágzása éppen a vizsgált időszakra tehető: ekkor találkozunk ugyanis a legnagyobb számban a kegyhelyek propagandáját növelni szándékozó, a szélesebb társadalmi rétegekhez is szólni kívánó anyanyelvű mirákulumirodalommal. A szövegek irodalomtörténeti jelentőségét, esztétikai értékét mutatja az ábrázolásmód és a kifejezési eszközök gazdagsága: a drámai elemek, párbeszéd, pszichológiai megfigyelések, toposzok, epikus részletek, verses formák változatos alkalmazása.

A mirákulum-kiadványok típusai jól tükrözik annak a kornak a szellemi áramlatait is, amelyben megszülettek. Miközben a szűkebb olvasóközönségnek szánt kiadványokat a 17. század második felében fokozatosan felváltják az irodalmi igénnyel megformált könyvek, a középkori formák továbbélése mellett föllelhetők a stilus barokk jellegzetességei is /allegorikus címadás, retorikus forma, emblematika, metafora stb./. A 18. században megjelenő gyűjteményes művek a mirákulum-szövegeken kívül gyakran bemutatják a kegyhely és a zarándoklatok történetét, s változó arányban imádságokat, énekeket, búcsus szabályokat is tartalmaznak.

A felvilágosodás után a műfaj ismét változik: ekkor a praktikus cél kerül az előtérbe. A konfrontációt az új ideológiával az mutatja, hogy ezekben a kiadványokban a mirákulum-szövegek fokozatosan a háttérbe szorulnak és az irodalmi forma rovására a hitelesség bizonyítása kerül előtérbe. Ezekből a műfaji sajátosságokból következik, hogy a mirákulum-szövegek nélkülözhetetlen összehasonlító anyagot kínálnak több rokon műfaj /legenda, exemplum, áhitatirodalom/ beható vizsgálatához. A nyomtatott szövegek és szójhagyományban élő változatok összevetése során kísérletet lehet majd tenni a szó- és írásbeliség kölcsönhatásának /folklorizálódás stb./ alapos elemzésére.

A kötetben az anyagot kegyhelyek szerint, azon belül a kiadványok időrendjében lehetne tagolni. A jegyzetekben kapnának helyet a szövegek kéziratos formában megőrzött, továbbá más /nem magyar/ nyelvű változatai, valamint a kötetbe fel nem vett, de a témába vágó más gyűjtemények adatai. A kísérő tanulmány rámutat a műfaj történeti alakulására, a szövegeknek a különböző kutatási területeken történő hasznosítási lehetőségeire stb. A tervezett kötet főszövegének terjedelme összesen kb. 1500 nyolcadrét méretű nyomtatott oldal a különböző kiadványokban,